

Sølvske fundet på kirkeloftet

Artiklen er skrevet af Poul Christensen og har i 1983 været bragt i "Hanen", Lokalhistorisk Forenings blad.

Vore middelalderkirker har jo efterhånden en hel del år på bagen, og som andre bygninger behøver de hen ad vejen at blive gået efter og repareret. Tidens tand bider hele tiden. Til tider har kirkerne været temmelig medtagne, så de dårligt kunne stå oprejst, og efter reformationen blev en hel del af dem nedlagt, men de der blev tilbage måtte man jo prøve på at holde i nogenlunde stand.

Under en hovedreparation af Øster Hornum kirke i 1972 fandt man oppe på kirkeloftet over hvælvingerne en sølvske, der havde en hel del år på bagen. Det var en meget smuk og velbevaret renæssanceske af det man kalder druetypen, idet den øverst oppe har en vindrueklase, en ret almindelig skeform på den tid. Af mestermærket bag på skeen fremgår det, at den er lavet i Viborg af en af de ældst kendte Viborg-mestre, Mathis Boesen. Han omtales i tidsrummet 1633 - 1646, og nationalmuseet havde i forvejen en tilsvarende ske fra hans værksted og af samme type. Bag på skeen er der graveret et slags våbenskjold af bladform, hvori der står: M.N.S., og derunder årstallet 1637.

Sølvskeen set forfra

Sølvskeen set bagfra

Den slags oplysninger er jo et signal, som vækker ens nysgerrighed. Hvis ske er det mon som har ligget næsten 350 år på kirkeloftet i Øster Hornum, og hvorfor kom den der?

Naturligvis må det blive gætterier, idet oplysningerne trods alt er ret fattige. Ser man bort fra de almindelige fæstebønder, kan der i Øster Hornum kun være tale om præstefamilien, som har været i besiddelse af sølvtøj. Præsterne fra 1604 til 1646 var Niels Eskildsen og hans søn Niels Nielsen. Skeen kan have tilhørt en bror til sidstnævnte. Vi ved i øvrigt uhyre lidt om disse præster, og ved ikke om Niels

Nærbillede af skeens bagside

Nielsen har haft en bror, der eventuelt har heddet Mads eller Morten, eller noget andet, der begynder med M. Sandsynligheden taler for det.

Hvorfor er skeen havnet på kirkeloftet? Man kan undre sig over det, og et par teorier kan tænkes. I februar måned 1636 var der kirkesyn på kirken i Øster Hornum, og det fremgår af tingbogen hvor synet er noteret, at det var nødvendigt at udskifte en del træ i taget. Måske er skeen blevet glemt på kirkeloftet ved denne lejlighed, eller måske er den anbragt som en slags offergave.

Mest sandsynlig er dog en anden forklaring. 1600-årene var i Danmark bl.a. præget af mange og opslidende krige, hvor det i stor udstrækning gik ud over menigmand. Hvad enten det nu var ven eller fjende, der kom på besøg, så kunne man aldrig vide sig sikker for, hvordan det gik.

Havde man noget af værdi, så gjaldt det om at gemme det af vejen, når der kom krigsfolk på egnen, og mange senere skattefund, røber folks angst og bekymring for deres jordiske ejendom.

Torstensonfejden fra 1642 til 45 berørte også Himmerland, og sandsynligvis har præstens bror, hvad enten han nu hed Mads eller Morten, skyndt sig at gemme det eneste han havde af virkelig værdi oppe på kirkeloftet, for at grave det frem ved en senere lejlighed. En tredje mulighed er, at det kunne være præstens svoger Mourits Nielsen i Vestergård i Molbjerg, der var skeens ejer. Måske har han så glemt skeen, måske er han død, og skeen fik lov at ligge i al ubemærkedhed i over 300 år. Mourits døde i slutningen af 1650'erne, og ved hans død er skeen sikkert gået i glemmebogen.

Efter at være dukket op af ubemærkedheden blev skeen i 1980 indsendt til nationalmuseet til vurdering og registrering. Her blev den straks inddraget som danefæ uden refundering. Menighedsrådet har imidlertid bekostet en kopi af skeen, der har plads på Lokalhistorisk Arkiv, hvor den er permanent udstillet.

Uanset skeens historie, må den siges at være et meget smukt eksemplar af det mest anvendte redskab i 1600-tallets Danmark.

På Nationalmuseet har man registreret fundet således:

- Sølvske.
- Længde: 15,5 cm.
- Laffens bredde: 4,9 cm
- Skaftets længde: 9,2 cm
- Drueske af sølv med indgravering på laffens bagside: MNS i skjold og årstallet 1637 nedenunder. På skaftets bagside "MB", som efter Bøje 1902 og S. Frits må henføres til Mathis Boesen, Viborg 1633-63.
- Det formodes, at skeen har tilhørt en efterkommer af Niels Eskildsen, der var sognepræst i denne kirke fra 1604, og som efterfulgtes af (sønnen?) Niels Nielsen, der døde ca. 1646.
- Fundet på Øster Hornum kirkes loft.
- Indleveret til Nationalmuseet af arkitekt Poul Brøgger 1980.
- Der findes to skeer af samme mester i Viborg Stiftsmuseum. Fra 1637, erhvervet 2000. Samme initialer og kartouche som Nationalmuseets ske.